

MIHAIL DIACONESCU

O NOUĂ LUPTĂ LITERARĂ

VOLUMUL I

ATITUDINI NECESARE

EDITURA MAGIC PRINT

2019

CUPRINSUL

O nouă luptă literară.....	5
O nouă antologie de lirică românească în limba germană	28
Mihail Sadoveanu, interpret al istoriei.....	33
Gh. Bulgăr: <i>Eminescu, coordonate istorice și stilistice ale operei</i> ..	38
Lecția marilor clasici.....	40
Vocația sintezei	44
La aniversare. <i>Argeș</i> , 15 ani de apariție	50
Antonie Plămădeală. Istorie și valori etice.....	53
Argumentele lexicului	57
<i>Stendhal</i> , de Narcis Zărnescu.....	62
Autoritatea sintezei.....	64
Noi studii despre revoluția de la 1821	68
Conștiința de sine	71
Sursă și expresivitate	74
Adevăr epic și adevăr istoric	78
„ <i>Pentru patria română</i> ”	83
Opțiune în deplină conștiință	88
Romanul care pune întrebări	90
Literatura și sentimentul tradiției	93
O instituție epică stabilă	98
Adevărul vieții – la temelia marilor opere literare	103
Istoria Suediei într-o sinteză românească.....	108
O nouă sinteză despre literatura străromână	115
Gabriel Țepelea profesorul.....	121

Demnitatea profesorului.....	125
Două decenii.....	128
Respectul față de cuvânt – un act de conștiință patriotică	130
Spre lumea esențelor	133
Romanul <i>Călătoria spre zei</i> este o evocare a Daciei spirituale	137
Vocația istoricului	141
Perspectivile evaluării.....	144
Aniversări UNESCO. Principe artist și filosof. 475 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a lui Neagoe Basarab	148
Tabletă de scriitor. Alba Iulia.....	154
Teoria specificului național. Premise la un proiect	157
Exigențele romanului istoric	160
Un roman despre eroismul colectiv.....	164
Istorie și eroi	167
Teoria specificului național. Metoda de cercetare. Premise la un proiect	171
Istoria civilizației române.....	174
Romanul istoric și inițiativele editoriale	177
Teoria specificului național. Deducție și inducție. Premise la un proiect	180
Teoria specificului național. Psihologie socială și etnopsihologie. Premise la un proiect	183
Teoria specificului național. Limba – factor osmotic. Premise la un proiect	186
Ioan Alexandru. Istoria transfigurată liric	189
Opinii și retrospective	196
Lecturi teoretice.....	200
Lecturi teoretice. O lucrare de referință	202
Lecturi teoretice. Țelul și metoda.....	216
Valori istorice și valori literare	221
O nouă etapă istorică.....	225
Spiritul cooperării.....	226
Libertatea credinței în Dumnezeu	229
Constelația haiku	232
O restituire utilă.....	236
Șantier.....	243
Cărți fundamentale pentru știința literaturii. Despre studiul creațiilor patristice	245
Tomis 2250. Școala literară de la Tomis.....	252

Hronicul muzicii românești.....	257
Ion Lăncrăjan.....	264
Noi studii de istorie medie	268
O misiune de înaltă răspundere	275
Dobrogea văzută de la Sofia. Între absurd și grotesc	278
Strivirea etnică a românilor de la sud. Abandonații dintre Vidin și Timoc. Istorie și speranță.....	286
Budapesta. Strigoii Kakaniei.....	295
Soarta românilor din sudul Basarabiei	301
Ard malurile Nistrului. Transnistria. De la terorism la separatism ..	306
Dionisie Smeritul (Exiguul)	314
Terra mirabilis.....	321
Cultul formeii lirice și transfigurarea spirituală	330
O monografie exemplară.....	338
Creația lirică și exercițiul critic	343
Un deceniu glorios	347
O instituție de înalt prestigiu	349

O NOUĂ LUPTĂ LITERARĂ

La 2 decembrie 1901 a apărut la București revista literară săptămânală *Semănătorul*, publicație care a reprezentat tendința națională în literatura și cultura română de la începutul secolului al XX-lea.

Până la 2 iunie 1910, când și-a încetat apariția, ea a cultivat în mod programatic valorile tradiționale, istorice, patrimoniale și morale ale românilor de pretutindeni.

Directorii ei au fost Alexandru Vlahuță și George Coșbuc (în anii 1901-1902), apoi Nicolae Iorga (în 1905-1906) și Aurel C. Popovici (în 1909).

De la nr. 1/1903, revista *Semănătorul* a fost condusă, pentru o scurtă perioadă de timp, de un comitet de redacție.

De la nr. 23/1905 până la nr. 42/1906, directorul revistei, Nicolae Iorga, a fost ajutat de trei redactori: Șt. O. Iosif, Mihail Sadoveanu și Ion Scurtu.

Ulterior, de la nr. 46/1906 până la nr. 13/1908, *Semănătorul* a apărut sub conducerea scriitorilor Șt. O. Iosif, Mihail Sadoveanu, Ion Scurtu, Dimitrie Anghel și C. Sandu-Aldea, pentru paginile literare, și a lui Gheorghe I. Munteanu-Murgoci, eminent geolog, mineralog și pedagog, pentru articolele de știință.

De la 1 ianuarie 1910 la 27 iunie 1910, *Semănătorul* a apărut sub conducerea lui Ion Scurtu.

Apariția revistei *Semănătorul* a fost posibilă datorită purtării de grijă a ilustrului savant matematician, astronom, sociolog și pedagog Spiru Haret (1851-1915).

Ca om politic liberal, Spiru Haret a fost Ministru al Instrucțiunii și Cultelor în anii 1897-1899, 1901-1904 și 1907-1910.

În acțiunile sale politice, el a afirmat de mai multe ori convingerea că progresul social în România nu este posibil fără noi și importante înfăptuiri în domeniile învățământului, culturii, legislației și vieții economice.

La 23 martie 1898, Parlamentul României a votat *Legea Învățământului*, elaborată de Spiru Haret și de profesorul universitar C. Dimitrescu-Iași, eminent filosof și estetician. Prin prevederile ei, această lege a dat un nou curs întregului învățământ românesc.

Pentru tot ceea ce a realizat, Spiru Haret și-a înscris definitiv numele în istoria științei, învățământului, activității politice și culturii române.

Ca om politic și important factor de decizie, dar mai ales ca savant de reputație europeană și strălucit om de cultură, Spiru Haret a fondat publicațiile *Semănătorul*, *Albina*, *La Transylvanie*, menită să combată propaganda șovină, antiromânească, a cercurilor politice de la Budapesta, și *Revista Generală a Învățământului*.

Cea mai importantă dintre ele, prin excepționala sa forță de impact asupra societății și culturii românești în ansamblul lor, a fost, fără îndoială, *Semănătorul*.

La *Semănătorul* au publicat poeți, prozatori, dramaturgi, savanți istorici, artiști plastici, critici și istorici literară, lingviști și oameni de știință precum Al. Vlahuță, George Coșbuc, D. Anghel, N. Iorga, I. Agârbiceanu, Elena Farago, Panait Cerna, Octavian Goga, Sextil Pușcariu, cea mai importantă personalitate din istoria lingvisticii românești, I. A. Bassarabescu, Ion Gorun, pictorul Nicolae Grigorescu, numit în epocă „*Magul de la Câmpina*”, C. Sandu-Aldea, I. Al. Brătescu-Voinești, Al. Davila, Ștefan Petică, Ilarie Chendi, Mihail Sadoveanu, N. Iorga, Aurel C. Popovici, Ion Minulescu, Zaharia Bârsan, G. Topârceanu, G. Vâlsan, G. Tutoveanu, Corneliu Mihăilescu, Emil Gârleanu, George Murnu și mulți alții.

Principalul îndrumător al revistei, directorul ei de conștiință, a fost Nicolae Iorga, personalitate fascinantă, istoric, scriitor și om politic de mare autoritate intelectuală, civică și morală, animator al tendințelor tradiționaliste și naționaliste în cultura română de la începutul secolului al XX-lea.

Ideile promovate de *Semănătorul* au fost preluate și afirmate în diferite moduri, cu noi argumente, cu variate realizări artistice și teoretice, de alte publicații ale epocii.

Printre ele se numără *Luceafărul* (Budapesta, Sibiu și București; 1902-1914), *Ramuri* (Craiova, 1905-1916), *Junimea literară* (Cernăuți, 1904; 1925-1931 și Suceava, 1904-1914), *Făt-Frumos* (Bârlad, 1901-1910), *Paloda literară* (Bârlad, 1904), *L'Indépendance Roumaine* (București, 1877-1916), *Floarea darurilor* (București, 1907), *Neamul Românesc Literar*, supliment al ziarului *Neamul Românesc* (București, 1906-1940), *Drum drept* (Văleni-Prahova, 1913-1914), *Cuget clar* (*Noul Semănător*, București, 1928-1936), *România ilustrată* (București, 1900-1914), *Minerva literară ilustrată* (București, 1909-1914), *Cum-păna* (București, 1910) și altele.

Semănătorismul a fost, la începutul secolului al XX-lea, cea mai amplă și mai cuprinzătoare tendință literară și culturală românească. A fost și cea mai importantă prin ideile benefice pe care le-a exprimat și prin consecințele acestora pe termen lung în evoluția culturii române, până în prezent, la începutul secolului al XXI-lea.

Înainte de a fi o amplă mișcare (o amplă tendință) în cultură și în literatură, semănătorismul a fost un curent social și politic.

Pentru acest motiv, el poate fi înțeles în mod adecvat numai din perspectivele pe care le oferă sociologia politică, sociologia rurală, sociologia dezvoltării și sociologia culturii.

Curentul inițiat de *Semănătorul* a afirmat în mod consecvent idealul unității politice și statale a românilor de pretutindeni, fondat, între multe altele, pe contribuția decisivă a culturii.

Semănătorul a exprimat la timpul său „*forța de reacție a generației de la 1900*” (Claudia Buruiană), contra unor aspecte profund negative care marcau societatea românească.

Un astfel de aspect era *imitația culturală servilă și nocivă* a unor modele legislative, instituționale, culturale și artistice străine, fără o necesară corespondență în lumea românească de la începutul secolului al XX-lea.

Dezrădăcinarea, deznaționalizarea, dezangajarea și depotențarea în plan spiritual și creator a unor intelectuali, oameni politici și întreprinzători români au fost analizate și înțelese de semănătoriști, în frunte cu Iorga, ca o gravă anomalie și ca un pericol pentru societatea noastră în ansamblul ei.

În timp ce la București unii intelectuali se agitau ca imitatori servili ai unor inutile modele culturale străine, în alte țări ale Europei apelul la valorile naționale, folclorice, etnografice, istorice și patrimoniale era un mod firesc de a crea în domeniul culturii.

Acesta este un aspect pe care în epocă l-a subliniat, între alții, Nicolae Petrașcu (1859-1944), de pildă, în revista *Literatură și artă română* (București, 1896-1901; 1902-1910).

În primul număr al acestei reviste, respectiv în editorialul *Cuvânt începător*, scris de Nicolae Petrașcu, se spune: „*Poeții și artiștii contemporani, însușindu-și caracterul esteticii naționale și înălțându-l în lumea artei moderne*” au datoria civică și morală „*să lege firul trecutului cu vremea de față și, rupând vechea deprindere a împrumuturilor de pretutindeni*”, să meargă astfel „*pe singura cale adevărată a progresului*”.

Este demnă de reținut convingerea lui Nicolae Petrașcu despre progresul fondat pe tradiție, pe istorie și pe specificul național.

Tot la începutul secolului al XX-lea, filosoful, sociologul și omul politic Constantin Rădulescu-Motru (1868-1957) a denunțat *înstrăinarea* sufletească a unor intelectuali români prin modul de a gândi, atitudini și acțiuni practice profund negative.

Semnificative în acest sens sunt lucrările sale *Cultura română și politicianismul* (1904), *În zilele noastre de anarhie. Scrisori către tineri* (1910) și *Sufletul neamului nostru. Calități bune și defecte* (1910).

Într-una dintre lucrările noastre, respectiv în volumul al III-lea din tratatul *Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii* (2013), la pag. 284-288, ne-am permis să caracterizăm semănătorismul din perspectivă literară, politică, socială și culturală.

Credem că este necesar să reluăm în această prefață aprecierile noastre expuse în tratat.

„*Curentul semănătorist a afirmat pe plan literar creația cu o puternică orientare națională, iar pe plan social – o critică severă a modului cum funcționau instituțiile epocii, a politicianismului, a modului prădalnic de utilizare a resurselor țării de către cei ce promovau capitalul străin, a defrișării tâlhărești a pădurilor, a încercărilor de deznaționalizare prin forme culturale de împrumut, care nu au nimic comun cu realitățile noastre istorice, sociale și spirituale.*

Semănătorii au militat pentru realizarea unui amplu program de împrumut a țăranilor lipsiți de pământ.

Alianța dintre democrație și naționalism susține doctrina politică semănătoristă.

Semănătorul a militat pentru realizarea unității noastre naționale sprijinind luptele politice ale românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina și Basarabia. De altfel, unii dintre colaboratorii reprezentativi ai revistei erau din Transilvania, Banat și Bucovina.

Ca și Spiru Haret, fondatorul revistei, teoreticienii, scriitorii și criticii literari de la **Semănătorul** considerau că principala problemă socio-politică, socio-economică și socio-culturală a României este starea țăranimii.

Țărănimia era considerată, pe bună dreptate, depozitară a patrimoniului nostru spiritual, a tradițiilor, respectiv a valorilor specifice ale națiunii române.

În susținerea acestor atitudini, convingeri, idei și demonstrații semănătoriști au reluat și argumentat, cu noi exemple și din noi perspective, teoriile sociologice eminesciene despre rolul nefast al păturii superpuse, respectiv al celor care domină în economie, administrație și viața publică românească.

Cei ce formează pătura superpusă colaborează activ și slugarnic cu străinii care jefuiesc sistematic avuțiile țării.

Convingerile sociologice eminesciene orientează și susțin atitudinile politice, economice și reformiste afirmate de semănătoriști. Între opera eminesciană și creațiile semănătoriste există deci o linie de continuitate.

Există o relație care demonstrează relevanța științifică, forța de impact și excepționala putere de convingere a sociologiei eminesciene.

Ca și Eminescu, semănătoriștii sunt convinși că aceia care formează pătura superpusă și străinii față de care ei se manifestă în mod servil fac posibilă o **selecție socială negativă**, respectiv o favorizare a elementelor nedemne, care ajung la situații privilegiate într-un mediu social corupt, caracterizat prin mari tensiuni și acte de injustiție.

În acest sens superioritatea prin muncă, ținută morală, cultură, demnitate civică și știință este înlocuită prin hoție, parazitism, tranzacții frauduloase, banditism economic, precum și printr-o rafinată și abjectă propagandă mincinoasă, menită să justifice jaful și pozițiile profitorilor români și străini pe scara socială.

În special în orașe, cred semănătoriștii, selecția socială negativă întreținută de pătura superpusă duce la adevărate dezastre economice, instituționale și morale.

De aceea, putregaiului economic și social adunat în orașe, prin contribuția nefastă a păturii superpuse, a apatrizilor, dornici de profituri maxime și rapide prin manopere frauduloase, și a tuturor autohtonilor dispuși să colaboreze cu acești vagabonzi internaționali, trebuie să i se opună sănătatea morală a națiunii române, așa cum s-a păstrat ea, în primul rând, în mediul rural, tradiționalist, al valorilor istorice și etnografice care ne reprezintă, al vocației noastre spirituale.

MIHAIL DIACONESCU

O NOUĂ LUPTĂ LITERARĂ

VOLUMUL II

ACȚIUNEA REVISTEI
ARGEȘ

EDITURA MAGIC PRINT

2019

CUPRINSUL

Dăruiri creației noastre	5
Despre Basarabia cu durere și speranță	7
<i>In memoriam</i> Paul Anghel.....	15
1 Decembrie	17
Tradiționalismul și valorile patrimoniale	19
O recunoaștere solemnă a romanului <i>Sacrificiul</i> ca evocare epică și simbolică a evoluțiilor sociale, politice și istorice care au culminat cu Marea Unire	23
Local, național, european	28
O capodoperă.....	32
De la <i>Semănătorul</i> și <i>Gândirea</i> la <i>Argeș</i>	34
Dimensiunea bizantină	39
Sfânt isihast	46
Scriitori contemporani. Valeriu (Bartolomeu) Anania. Fișă de dicționar	48
Nicolae Bălcescu	53
Tezaurul care așteaptă	54
Muzeul de Artă.....	61
Drepturile națiunilor sunt sacre	63
Biserica <i>Sfântul Gheorghe</i> domnească.....	71
Cult, cultură și civilizație	73
Gruparea revistei	81
<i>Mihai Viteazul</i> , desen de Gh. Adoc.....	89
Decăderea cugetării imanentiste și resurecția spiritualității scolastice... 91	
Semnificația unei gravuri	102

Decăderea și resurecția liricii	105
O gravură de Romulus Constantinescu: <i>Casa memorială Liviu Rebreanu de la Valea Mare</i> , desen în tuș pe carton alb (2002)	115
Bilanț provizoriu	118
Romulus Constantinescu. <i>Portretul lui Dinicu Golescu</i> , desen în tuș negru pe carton alb (2002)	123
Stilul brâncovenesc	125
Regele Ferdinand I cel Loial	133
Stilul neoromânesc	136
Cetatea culturală	144
Colindul	146
Cultura vieții	148
Theodor Codreanu. Cugetările aforistice	156
Romulus Constantinescu, <i>Turnul clopotniței</i>	164
Patriarhul nostru	166
Cuvânt părintesc și pastoral în scrierile Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist	173
Binecuvântată este amintirea sa	187
Biserica <i>Adormirea Maicii Domnului</i> a sfintei mănăstiri Negru-Vodă din Câmpulung-Muscel	193
Drumuri spre locuri sacre	195
Palatul Muzeului Județean Argeș	206
Bucovina literară	208
<i>Catedrala Sfântul Ștefan din Viena</i> , desen în tuș de Gh. Adoc	212
Sfântul Ioan Cassian	216
Basarabia sau drama sfâșierii	218
Tipar de caș din Vrancea	219
Dimensiunea europeană a românescului	220
Despre estetizanți	222

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE, ARTICOLE ȘI ESEURI

APĂRUTE ÎN REVISTA *TRANSILVANIA*,

ÎN ALTE PUBLICAȚII ȘI ÎN DIVERSE VOLUME

Io Mircea, mare voevod	237
Ioan Căianu-Valachus	241
Marea Unire	245
Patosul libertății	249
1907	253
Independența	258
Conștiința istorică	264

Pentru Marea Unire	269
Istorie și patriotism	276
Revoluția de la 1848 – eroi, fapte, idei. „ <i>Noi vrem să ne unim cu Țara</i> ”	283
O meditație gravă	290
Pentru unitate, libertate și independență națională.....	298
Unirea cea Mare	304
Triumful cauzei române	308
Valoarea sintezei	314
Întâlniri cu Părintele Stăniloae	320
Condiționări geografice și demografice ale evoluțiilor militare și politice.....	327
O admirabilă realizare științifică	343
File din biblioteca Brătienilor	354
Un monument reprezentativ	356
Cele mai alese gânduri și urări de mult bine	359
<i>Oratio sollemnis</i>	362
INTERVIURI	385
Scriitorii dacoromani de valoare universală, modele sublime de viață spirituală.....	387
Sub semnul valorilor istorice și spirituale	411
ADDENDA	425
Cuvântul rectorului Prof. Univ. Dr. Barbu Gheorghe	427
Cuvântul doamnei Prof. Univ. Dr. Alexandrina Mustățea	430
MESAJELE SOLIDARITĂȚII. ECOURI LA ACȚIUNEA REVISTEI ARGEȘ ÎN CULTURA ROMÂNĂ	433

DĂRUIȚI CREAȚIEI NOASTRE*

Din a doua parte a secolului al XIX-lea și până în prezent, la Pitești au apărut peste 40 de publicații – cotidiene, săptămânale, mensuale, trimestriale, anuale. Ele au avut profil informativ, politic, bisericesc, științific, artistic, pedagogic, civic, militar, cultural, comercial, administrativ.

Fiecare dintre aceste publicații a avut un început și o durată de apariție. Fiecare dintre ele a contribuit la valorificarea creațiilor locale din diverse domenii socio-culturale și la introducerea lor într-un circuit de valori mai larg. Fiecare a catalizat în redacții și în publicul lector importante energii creatoare și sufletești. Fiecare dintre ele a contribuit la progresul general al culturii române și la înaintarea noastră în istorie.

Aflată la un nou început de drum, revista „*Argeș*” își propune să continue aceste strălucite tradiții, impunând noi valori, noi perspective în cultură, noi modalități de evaluare a realității în care ne înscriem.

Într-un plan mai larg, tradiția istorică, creștină ortodoxă, culturală și spirituală este pentru noi toți substanța vie ce poate da forță acțiunilor în care ne angajăm. De aceea tradiționalismul nostru este programatic, asumat ca un fapt de la sine înțeles.

Nu uităm nici faptul că tradiționalismul susține o atitudine activă, creatoare față de patrimoniul spiritual, pe care fiecare națiune îl moștenește de la înaintași. Mai presus de toate, nu uităm însă că tradiția vie este o imensă forță în acțiune, că ea lucrează ca factor de orientare și de modelare a spiritului național.

* Text apărut în *Argeș*, Revistă de cultură, Serie nouă, Pitești, An. I (35), Nr. 1(232), octombrie 2001, pag. 1

Tradiționalismul nostru nu va fi niciodată închistat, rigid și exclusivist. Tradiția moartă nu are forță. Trăim într-o lume în permanentă schimbare. Societatea românească se transformă. Și continentul în care trăim se transformă. Sunt schimbări ale mentalităților, idealurilor și valorilor, însoțite de prefaceri economice, politice și instituționale.

De la un an la altul se înmulțesc, parcă, seismele tehnologice, economice, politice, geopolitice și, bineînțeles, culturale, care ne solicită sufletește atât de intens. Se înmulțesc posibilitățile noastre de a interveni în natură, dar și unele efecte catastrofale ale acestor acțiuni temerare. Pericole comune, imediate și de lungă durată, ne asaltează pe toți. La scară continentală și planetară, suntem tot mai apropiați unii de alții datorită mijloacelor tehnice. Dar, în mod paradoxal, și mai îndepărtați unii de alții, din cauza sentimentelor de neliniște, inechitate, de imposibilitatea de a ieși din criză, de a comunica reciproc sufletește, pe care mulți le trăiesc nespus de profund.

În aceste condiții, noutatea necesară în cultură își va găsi la Argeș locul firesc, alături de tot ceea ce semnifică tradiție și valoare patrimonială.

Vom cultiva sporul atât de necesar, noutatea în creație, dar și continuitatea, tradiția, legătura firească și atotputernică între generațiile care au fost, care sunt și care vor veni.

Vom lepăda orice urmă de orgoliu și de egolatrie în creație, pentru a ne asuma misiunea sacră de diaconi ai Logosului Înomenit, prezent în istorie, și ai spiritualității naționale în care ne înscriem. Vom fi aspri, necruțători cu cei ce atacă, falsifică sau neagă valorile noastre naționale, așa cum vom fi deschiși, receptivi față de orice contribuție utilă la mersul general al culturii române, indiferent de unde vine ea.

Nu uităm că suntem o cultură luptătoare. Și nu uităm că trăim în Europa, că valorile ei sunt nemuritoare, că evoluția continentului nostru ne implică pe toți.

Vom fi mai ales atenți cu cei mai tineri creatori, în care ne regăsim cu toate visele și speranțele noastre, cu tot ceea ce este mai bun și mai demn în noi.

Ne vom dăruia vocației noastre cu sentimentul responsabilității creatoare, civice și morale. Dar și cu acela al unor minunate împliniri, de care ne apropiem mereu, prin tot ceea ce realizăm.

DESPRE BASARABIA CU DURERE ȘI SPERANȚĂ*

„Cultura este puterea popoarelor” MIHAI EMINESCU

Vineri, 5 octombrie 2001, în sala decanatului de la Facultatea de Litere a Universității din București s-a desfășurat susținerea (apărarea) lucrării *Valori perene ale românității în cultura Basarabiei*, elaborată de doamna Valentina Roșca din satul Bursuceni, județul Bălți, în vederea obținerii titlului de doctor în filologie.

Comisia numită pentru evaluarea lucrării a fost formată din prof. univ. dr. Nicolae Constantinescu (președinte), prof. univ. dr. Dan Horia Mazilu, decanul facultății (îndrumător științific), preot prof. univ. dr. Constantin Voicu (Universitatea din Sibiu și Universitatea din Oradea), prof. univ. dr. Alex Hanță (Universitatea din București) și conf. univ. dr. Mihail Diaconescu (Universitatea „Spiru Haret” din București și Universitatea din Pitești).

În urma susținerii acestei lucrări, doamna Valentina Roșca a obținut titlul de doctor în filologie. Comisia a acceptat propunerea mea de a se acorda și mențiunea „*cum laude*”. Urmează ca lucrarea doamnei Roșca să fie tipărită în volum.

Țin să semnez aici, prin publicarea referatului oficial pe care l-am prezentat în comisie, meritele deosebite ale acestei importante lucrări științifice. Lucrarea explică numeroase aspecte ale actualei situații tragice din Basarabia. Ea ne reamintește de datoriile pe care conaționali noștri de pretutindeni le au față de toți cei care, la răsărit de Prut, apără

* Text apărut în *Argeș*, Revistă de cultură, Serie nouă, Pitești, An. I (35), nr. 1 (232), octombrie 2001, pag. 16

cu credință neabătută și, uneori, cu prețul vieții lor, valorile culturii, tradiției și civilizației românești. Patriotul și martirul Ilie Ilașcu și camarazii săi de detenție din închisorile rusești de la Tiraspol, ca de altfel mulți alți eroi știuți și neștiuți, care au luptat și luptă împreună cu ei, ne reamintesc tocmai de *Valorile perene ale românității în cultura Basarabiei*, analizate științific și sistematic de doamna Valentina Roșca în ampla și revelatoare sa lucrare de doctorat.

Sunt valori nepieritoare, care semnifică tot ceea ce este mai demn, mai frumos și mai înălțător în sufletul românesc.

M. D.

REFERAT

Lucrarea *Valori perene ale românității în cultura Basarabiei*, elaborată de doamna Valentina Roșca pentru obținerea titlului de doctor în filologie, analizează sistematic, pe o largă și riguroasă bază documentară, istoria tragică și eroică a românilor dintre Prut și Nistru în ultimele două secole, în strânsă relație, pe de o parte, cu politica Imperiului Țarist și a Uniunii Sovietice, iar pe de alta, cu lupta dârză a conaționalilor noștri, supuși în mod deliberat unor încercări tragice de infinite proporții, care, din păcate, sunt departe de a se fi încheiat.

Este o lucrare deosebit de valoroasă de istorie culturală, istorie politică, sociologia imperiilor, istorie instituțională, istoria mentalităților și sociologia culturii, fără anticipare în știința românească.

Structura lucrării este pe deplin adecvată demonstrațiilor realizate de doamna Roșca pe parcursul expunerilor sale cu un evident caracter pluridisciplinar (multidisciplinar).

După un *Argument*, în care se precizează că „nu ne-am propus o simplă înșiruire de date și întâmplări din istoria culturală a Basarabiei, ci o analiză a lor, într-o anumită porțiune de timp și într-un anumit context istoric, pentru a oferi posibilitatea de a percepe mai ușor drama neamului românesc dintre Prut și Nistru, înstrăinat prin școala oficială, prin Biserica dependentă de Moscova, prin mediul cultural inadecvat în care a trăit”, urmează ample secțiuni: *Mitologii ale românității în spațiul basarabean*, *Instituțiile basarabene de promovare a valorilor*, cu capitolele *Biserica și Școala și Mediul cultural basarabean cu instituțiile lui*, în care datele documentare, demonstrațiile, interpretările, argumentele și concluziile converg spre o revelatoare *Încheiere*, unde se afirmă:

„În perioada 1812-1819, apoi 1944-1989, Basarabia a fost înstrăinată de patria culturală, prin interzicerea accesului la valorile

naționale, pe prim plan punându-se cenzura culturală, care presupune menținerea ei într-o stare de înapoiere programată, pentru a justifica pătrunderea pe un loc gol, creat artificial, a culturii ruse, chiar dacă în teritoriul nou anexat trăia un popor cu o altă mentalitate decât cel rus și care cultiva o altă spiritualitate.

În acest scop au fost lansate teoriile neștiințifice ale «celor două limbi și popoare» și ale «națiunilor tinere» fără trecut, fără istorie, fără limbă, au fost utilizați termenii «Moldova» și «Moldovenesc» pentru a scinda poporul român și a justifica existența statului Republica Moldova, a fost avansată ideea că poporul român este dușmanul de moarte al moldovenilor (...). Astăzi, după mai mult de zece ani de democrație, se încearcă iarăși, ca pe vremuri, legitimarea holocaustului împotriva poporului român și a culturii lui. Astăzi, trădătorii și colaboraționiștii, folosindu-se de mandatul oferit de recunoașterea «independenței» Republicii Moldova, pregătesc revenirea Basarabiei în Imperiu. De data aceasta, consecințele ar putea fi mult mai grave decât în trecut, când erau aplicate forța, teroarea, foametea, minciuna. De data aceasta mecanismele deznaționalizării vor fi mult mai subtile și românii basarabeni ar putea să cadă mult mai ușor în capcanele pe care le știau sau măcar le bănuiau cândva. Acordând vot de încredere călăului lor, ei ar sesiza cu greu că prin aceasta pun în joc unitatea ființei lor spirituale, libertatea, adevărul și dreptul de a exista ca popor» (pag. 301).

Teza de doctorat a doamnei Valentina Roșca ilustrează în mod strălucit conceptul de *abandon istoric*, creat de Nicoale Iorga în cadrul preocupărilor sale teoretice de sociologia istoriei.

Confrunțați cu politica imperialistă, expansionistă și anexionistă a Rusiei Țariste și apoi a Uniunii Sovietice, românii dintre Prut și Nistru s-au desolidarizat de o istorie monstruoasă, dominatoare, contrară păstrării și afirmării ființei lor etnice.

Pentru că această desolidarizare s-a manifestat în special față de aparatul administrativ, delegat și impus de imperiu, și față de uneltele lui abjecte, românii dintre Prut și Nistru au fost terorizați la ei acasă, mințiți, urmăriți, deportați și, mai ales, uciși. Cele mai noi statistici despre amploarea terorii sovietice în Basarabia și Bucovina ajung la cifra coplesitoare de 1,5 milioane de victime.

Paralel au fost fabricate mituri, teorii, minciuni propagandistice, pseudovalori, instituții destinate să justifice dominația, etnocidul și jaful sistematic al muncii autohtonilor. A fost declanșat un război total, dus cu mijloace sângeroase sau rafinate, violente sau subtile, care nu încează de două secole.